

Các nhân tố ảnh hưởng đến quyết định lựa chọn kênh đầu tư của thế hệ Millennials ở Việt Nam

LƯƠNG THỤ HÀ*

LÊ QUỲNH MAI**

NGUYỄN THANH HUYỀN***

PHẠM THỊ GIANG****

Tóm tắt

Nghiên cứu nhằm khám phá các nhân tố hành vi ảnh hưởng đến quyết định lựa chọn kênh đầu tư của thế hệ Millennials (những người sinh ra từ khoảng năm 1980 đến những năm đầu thập niên 2000) - nhóm tuổi chiếm 47% dân số và phần lớn các nhà đầu tư tại Việt Nam. Phân tích dữ liệu khảo sát thu thập từ 415 nhà đầu tư cá nhân - theo hình thức chọn mẫu ngẫu nhiên để cung cấp bằng chứng cho những nhận định. Kết quả nghiên cứu đưa ra khuyến cáo, các nhà đầu tư cá nhân nên cải thiện 5 yếu tố hành vi để gia tăng hiệu quả đầu tư ngay từ quyết định lựa chọn kênh đầu tư.

Từ khóa: kênh đầu tư, thế hệ Millennials, nhân tố ảnh hưởng, quyết định đầu tư

Summary

The study aims to explore behavioral factors affecting the decision to choose investment channels of the Millennial generation (those born between the 1980s and the early 2000s) - the group that accounts for 47% of the population and majority of investors in Vietnam. Data is collected from 415 individual investors by random sampling. Research results recommend that individual investors should improve 5 behavioral factors to increase investment efficiency right from the decision to choose investment channels.

Keywords: investment channels, Millennial generation, influencing factors, investment decisions

GIỚI THIỆU

Trong những năm gần đây trên thị trường Việt Nam, hoạt động đầu tư cá nhân có xu hướng phổ rộng đầu tư ở đa dạng kênh và số lượng nhà đầu tư mới liên tục tăng lên. Thực hiện bình thường mới sau đại dịch Covid-19, làn sóng đầu tư tư nhân tăng nhanh đáng kể ở tất cả các kênh đầu tư, như: sản xuất, kinh doanh hàng hóa tiêu dùng, vàng, ngoại tệ, bất động sản, chứng khoán, trái phiếu doanh nghiệp, tiền ảo, gửi tiết kiệm. Tuy nhiên, việc tham gia các kênh đầu tư cũng tồn tại nhiều rủi ro và mặt trái, đặc biệt đối với các nhà đầu tư cá nhân.

Sự nở rộ của các kênh đầu tư đã tạo điều kiện cho thế hệ Millennials (những người sinh ra từ khoảng năm 1980 đến những năm đầu thập niên 2000) có cơ hội thay đổi bản thân và trở thành những nhà đầu

tư tư nhân thành công. Nhìn vào kênh đầu tư tài chính có thể thấy, trong những năm qua thế hệ Millennials đã làm thay đổi môi trường đầu tư ở lĩnh vực này. Nếu như trước đây việc đầu tư chứng khoán chỉ dành cho các nhà đầu tư chuyên nghiệp và nhà đầu tư chỉ có thể giao dịch mua bán cổ phiếu thông qua các môi giới chứng khoán với mức chi phí hoa hồng khá cao, thì hơn 10 năm trở lại đây, từ khi thế hệ Millennials bắt đầu tham gia đầu tư, chi phí môi giới đã giảm dần. Các quỹ chỉ số với tỷ lệ phí siêu thấp đã tạo ra cuộc cách mạng trong lĩnh vực đầu tư. Hơn nữa, ngày nay vô số ứng dụng trên smartphone hỗ trợ nhà đầu tư dễ dàng mua bán ngay cả cổ phiếu lẻ. Thế hệ Millennials cũng là tác nhân cho sự đột biến trong các dịch vụ mới, như: robot cố vấn đầu tư tự động, ứng dụng tổng hợp tài khoản...

Việt Nam thời kỳ hậu Covid-19 đã chứng kiến sự bùng nổ của đầu tư tư nhân lớn. Đi kèm với sự bùng nổ của xu hướng đầu tư là những thách thức không nhỏ đối với những người tham gia. Nghiên cứu của Cho (2019) cho rằng, các nhà đầu tư cá nhân gặp nhiều khó khăn để hoạt động tốt trong thị trường tài chính đầy

* TS., **, ***, Viện Đào tạo Tiên tiến, Trường Đại học Kinh tế Quốc dân

**** Viện Thương mại và Kinh tế Quốc tế, Trường Đại học Kinh tế Quốc dân

Ngày nhận bài: 04/5/2022; Ngày phản biện: 20/6/2022; Ngày duyệt đăng: 25/6/2022

biến động do các thay đổi liên tục của môi trường quốc tế. Nghiên cứu phân tích các nhân tố ảnh hưởng đến quyết định lựa chọn kênh đầu tư của thế hệ Millennials (những người sinh ra từ khoảng năm 1980 đến những năm đầu thập niên 2000) - nhóm tuổi chiếm 47% dân số và chiếm phần lớn trong số các nhà đầu tư tư nhân tại Việt Nam là rất cần thiết, kết quả nghiên cứu sẽ góp phần thúc đẩy môi trường đầu tư lành mạnh.

CƠ SỞ LÝ THUYẾT VÀ PHƯƠNG PHÁP NGHIÊN CỨU

Cơ sở lý thuyết

Lý thuyết tài chính hành vi chỉ ra rằng, cơ chế điều chỉnh thị trường về trạng thái cân bằng không phải lúc nào cũng có thể xảy ra. Có nghĩa là sẽ có trường hợp những nhà đầu tư “hợp lý” sẽ không thể chiến thắng những nhà đầu tư “bất hợp lý”. Lúc này thị trường sẽ không hiệu quả, hay tài sản tài chính được định giá quá cao hoặc quá thấp. Đã có rất nhiều nghiên cứu chỉ ra, các hiện tượng đã xảy ra trong thị trường đầu tư nói chung đối lập với lý thuyết thị trường hiệu quả, không thể giải thích được một cách thỏa đáng ở một mô hình bất kỳ, nhưng lại có thể lý giải dựa trên các lý thuyết tài chính hành vi.

Phương pháp nghiên cứu

Nghiên cứu thực hiện gửi 575 phiếu khảo sát cho các nhà đầu tư ở tất cả các kênh đầu tư hiện có trên địa bàn các thành phố lớn đại diện 3 vùng Bắc - Trung - Nam, theo phương pháp phi xác suất - thuận tiện bằng cả hình thức trực tiếp và gián tiếp thông qua kỹ thuật gửi phiếu online qua facebook, zalo, email... Khảo sát được thực hiện từ ngày 20/2/2022 đến ngày 20/3/2022, Kết quả thu về được 415/575 phiếu đáp ứng điều kiện nghiên cứu. Dữ liệu được phân tích dưới dạng thống kê tỷ lệ và so sánh để đưa ra nhận định (*Bài viết sử dụng cách viết số thập phân theo chuẩn quốc tế*).

KẾT QUẢ NGHIÊN CỨU

Các nhân tố ảnh hưởng đến quyết định lựa chọn kênh đầu tư

(i) Hiệu quả kỳ vọng khi tham gia lựa chọn kênh đầu tư

Hiệu quả kỳ vọng là mức độ mà một cá nhân tin rằng việc sử dụng hệ thống sẽ giúp người dùng đạt được hiệu quả công việc (Venkatesh và cộng sự, 2003). Hiệu quả kỳ vọng là một trong những yếu tố tác động tích cực đến ý định sử dụng tiền kỹ thuật số của một cá nhân (Arias Oliva và cộng sự, 2019). Kết quả nghiên cứu cho thấy, hầu hết nhà đầu tư tư nhân được hỏi đều có phản ứng tích cực về hiệu quả kỳ vọng khi tham gia lựa chọn kênh đầu tư (Hình 1). Đa số nhà đầu tư tin rằng, họ sẽ có thêm cơ hội tăng thu nhập nếu tham gia vào kênh đầu tư đã lựa chọn - đây là chỉ tiêu dẫn đầu với 80.96% người tham gia khảo sát trả lời đồng ý. Nhìn chung, với trên 60% đồng ý ở mỗi tiêu chí có thể thấy, phần lớn đối tượng khảo sát đồng ý với 6 tiêu

chí, gồm: (i) Đầu tư vào kênh này sẽ giúp tôi cải thiện hiệu quả quản lý tài sản của mình; (ii) Đầu tư vào kênh này sẽ giúp tôi nâng cao mức sống của mình; (iii) Đầu tư vào kênh này sẽ giúp tôi nhanh chóng đạt được các mục tiêu của cuộc đời mình; (iv) Đầu tư vào kênh này sẽ cải thiện hành vi đầu tư của tôi; (v) Đầu tư vào kênh này sẽ giúp tôi kiếm được lợi nhuận nhanh chóng hơn; (vi) Nếu đầu tư vào kênh này, tôi nghĩ mình sẽ có thêm cơ hội tăng thu nhập; và có kỳ vọng lạc quan, tích cực về hiệu quả đầu tư của kênh đầu tư mà mình lựa chọn.

(ii) Nỗ lực kỳ vọng của nhà đầu tư

Nỗ lực kỳ vọng là mức độ cảm xúc của các cá nhân trong khi học cách sử dụng một hệ thống thông tin cụ thể (Venkatesh và cộng sự, 2003). Thời gian nỗ lực tác động đáng kể đến ý định hành vi đối với các hoạt động khác nhau. Hơn ½ số người tham gia khảo sát, có nhận thức tích cực về nỗ lực kỳ vọng khi tham gia lựa chọn kênh đầu tư. Trong đó, 83.13% nhà đầu tư mong muốn có một kênh đầu tư rõ ràng và hiệu quả - đây cũng là chỉ tiêu dẫn đầu trong nhân tố (Hình 2). Song, cũng có tới gần ½ số người được khảo sát cho rằng, kênh đầu tư mà họ lựa chọn không dễ dàng tham gia với bản thân và với phần đông mọi người. Tuy nhiên, với mức độ đồng ý đạt từ 50% trở lên, thì “Nỗ lực kỳ vọng” vẫn là một nhân tố đáng quan tâm và đây có thể sẽ là nhân tố thúc đẩy nhà đầu tư đưa ra quyết định lựa chọn kênh đầu tư.

(iii) Ảnh hưởng xã hội

Ảnh hưởng xã hội là mức độ mà các cá nhân nhận thấy rằng, các đồng nghiệp của họ mong đợi họ sử dụng một hệ thống thông tin cụ thể (Venkatesh và cộng sự, 2012). Bất kỳ thay đổi nào gây ra trong hành vi của một cá nhân thông qua áp lực của bạn bè, xã hội, môi trường xung quanh... được gọi là ảnh hưởng xã hội (Gupta và cộng sự, 2020). Với quan điểm này, đa số người tham gia khảo sát có nhận thức tích cực về ảnh hưởng xã hội khi tham gia lựa chọn kênh đầu tư. Dẫn đầu là ảnh hưởng của gia đình, khi có tới 66.61% nhà đầu tư cho rằng, họ sẽ thảo luận về việc đầu tư vào kênh mà mình lựa chọn với gia đình của họ (Hình 3). Đây là kết quả khá tương đồng với thực tiễn tại Việt Nam, đất nước với nền văn hóa Á Đông, nơi gia đình, dòng họ và thôn làng có vai trò “quan trọng” hoặc “rất quan trọng” với con người

(Mai Văn Hai, 2009). Khảo sát cũng cho thấy, các nhà đầu tư không chịu nhiều áp lực về lựa chọn kênh đầu tư do ảnh hưởng từ bạn bè (chỉ có 43.3% đồng ý), hay uy tín của những người xung quanh (chỉ có 44.82% đồng ý).

(iv) Nhận thức rủi ro đầu tư

Rủi ro tài chính được coi là yếu tố ảnh hưởng lớn nhất đến việc ra quyết định đầu tư. Với nhân tố này, nhóm nghiên cứu đề cập đến những rủi ro về mặt chức năng hệ thống, thời gian, quản lý tài sản và rò rỉ thông tin cá nhân. Kết quả khảo sát cho thấy, các nhà đầu tư tham gia khảo sát không quá quan tâm đến vấn đề rủi ro của kênh đầu tư mà mình lựa chọn (Hình 4). Ý kiến đồng ý cao nhất (55.90%) thuộc về biến “Phải chịu lỗ để đạt được mục tiêu mong đợi trong tương lai”, kế tiếp đứng thứ 2 (55.66%) thuộc về biến “Phải dành nhiều thời gian để tìm hiểu kênh đầu tư”. Như vậy, bước đầu có thể nhận thấy, vấn đề rủi ro không quá quan trọng đối với nhà đầu tư khi đưa ra quyết định lựa chọn kênh đầu tư.

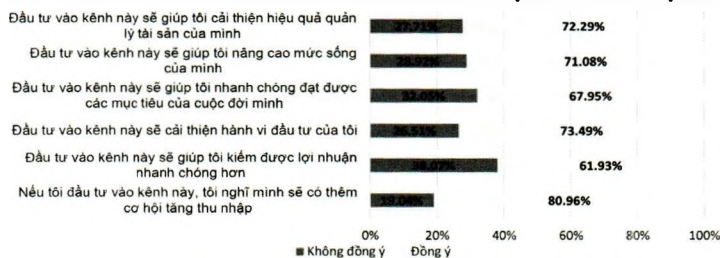
(v) Điều kiện thuận lợi của kênh đầu tư

Điều kiện thuận lợi là mức độ mà một cá nhân tin rằng, có một tổ chức và cơ sở hạ tầng kỹ thuật để hỗ trợ việc sử dụng hệ thống (Venkatesh và cộng sự, 2012). Các điều kiện thuận lợi để thực hiện hoạt động đầu tư, được nhà đầu tư cảm nhận đánh giá về các nguồn lực và cơ hội hỗ trợ sẵn có để thực hiện hành vi đầu tư. Với quan điểm này, kết quả khảo sát của nhóm nghiên cứu (Hình 5) đã cho thấy, có 63.86% nhà đầu tư có các tài nguyên cần thiết để đầu tư vào kênh mà mình chọn lựa. Bên cạnh đó, 63.37% nhà đầu tư tham gia khảo sát cho rằng, kênh đầu tư mà họ lựa chọn sẽ tiện lợi trong quá trình sử dụng. Một phần ít hơn (nhưng vẫn đạt trên 50%) nhà đầu tư cho rằng, họ có kiến thức cần thiết để đầu tư vào kênh (53.98%), có thể nhận được trợ giúp nếu gặp khó khăn khi đầu tư vào kênh (53.01%), hoặc kênh mà họ chọn tương thích với các kênh khác mà họ đã đầu tư (51.57%). Do đó có thể thấy, “Điều kiện thuận lợi của kênh đầu tư” là một nhân tố khá quan trọng ảnh hưởng tới quyết định lựa chọn kênh đầu tư của các nhà đầu tư.

Biến phụ thuộc “Quyết định lựa chọn kênh đầu tư”

Lựa chọn kênh đầu tư là sử dụng tiền tại một thời điểm với kỳ vọng thu được lợi nhuận kinh tế tại các thời điểm khác trong tương lai. Do đó, các quyết định về

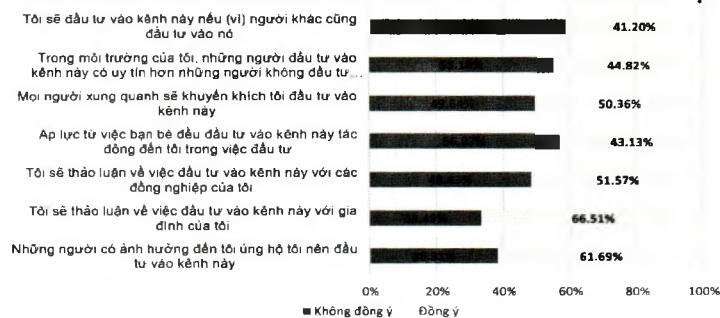
HÌNH 1: KẾT QUẢ THỐNG KÊ VỀ NHÂN TỐ “HIỆU QUẢ KỶ VỌNG”

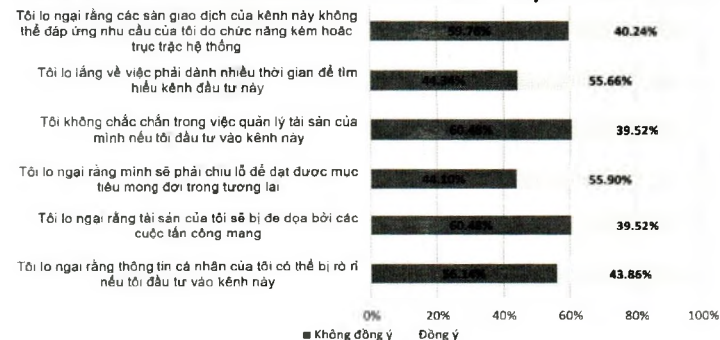
HÌNH 2: KẾT QUẢ THỐNG KÊ VỀ NHÂN TỐ “NỖ LỰC KỶ VỌNG”

HÌNH 3: KẾT QUẢ THỐNG KÊ VỀ NHÂN TỐ “ẢNH HƯỞNG XÃ HỘI”

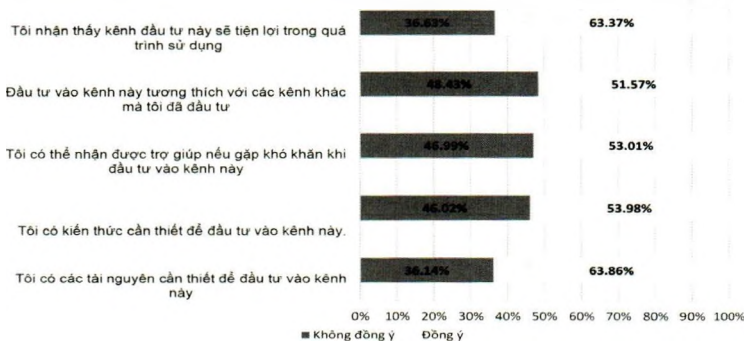
HÌNH 4: KẾT QUẢ THỐNG KÊ VỀ NHÂN TỐ “NHẬN THỨC RỦI RO”

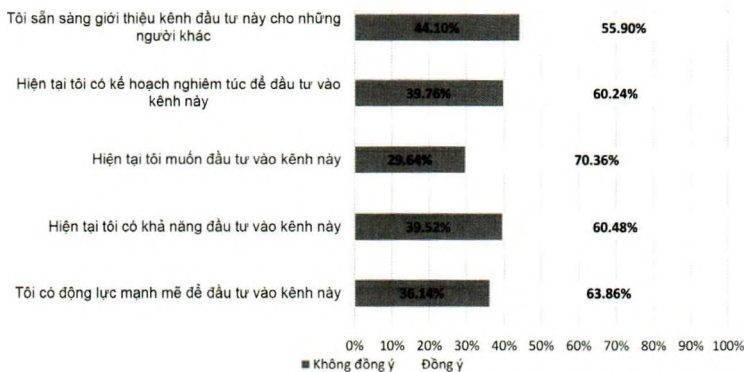
Nguồn: Tính toán của nhóm tác giả

kênh đầu tư ngày hôm nay giúp các khoản đầu tư tiếp theo có thể thực hiện được vào kênh này trong tương lai. Kết quả khảo sát (Hình 6) cho thấy, thang đo quyết định lựa chọn kênh đầu tư của người tham gia khảo sát là khá cao với đa số người làm khảo sát đồng ý rằng, họ sẽ lựa chọn kênh đầu tư phù hợp. 70.36 % nhà đầu tư cho rằng, họ muốn đầu tư vào kênh này. Ngoài ra, số nhà đầu tư đồng ý rằng, họ có động lực mạnh mẽ đầu tư vào kênh chiếm 63.86%. Cùng với đó, 60.24% có kế hoạch nghiêm túc đầu tư vào kênh và 55.50% sẽ giới thiệu kênh đầu tư này với người khác.

HÌNH 5: KẾT QUẢ THỐNG KÊ VỀ NHÂN TỐ “ĐIỀU KIỆN THUẬN LỢI”

HÌNH 6: KẾT QUẢ THỐNG KÊ BIẾN PHỤ THUỘC “QUYẾT ĐỊNH LỰA CHỌN KÊNH ĐẦU TƯ”

Nguồn: Tính toán của nhóm tác giả

KẾT LUẬN VÀ KHUYẾN NGHỊ

Kết quả nghiên cứu cho thấy, 5 biến độc lập có ảnh hưởng đến quyết định lựa chọn kênh đầu tư. Trong đó, 2 biến có ảnh hưởng lớn nhất là: Điều kiện thuận lợi và Hiệu quả kỳ vọng. Bên cạnh đó, 4/5 biến độc lập có tác động tích cực đến quyết định lựa chọn kênh đầu tư, chỉ có biến độc lập “Nhận thức rủi ro đầu tư” có tác động tiêu cực. Từ kết luận này, nhóm nghiên cứu đưa ra những khuyến nghị, như sau:

TÀI LIỆU THAM KHẢO

- Hai, M. (2009). Gia đình, dòng họ và thôn làng với tư cách là các giá trị cơ bản của văn hóa làng Việt, *Tạp chí Xã hội học*, 1, 36-41
- Arias-Oliva, M., Pelegrín-Borondo, J., and Matyas-Clavero, G. (2019), *Variables influencing cryptocurrency use: a technology acceptance model in Spain*, *Frontiers in Psychology*, 10, 1-13
- Cho, B. (2019). Study on Factors Affecting Financial Investors' Acceptance Intention to RoboAdvisor based on UTAUT, *SNU Open Repository and Archive*
- Gupta, S., Gupta, S., Mathew, M., and Sama, H. (2020). Prioritizing intentions behind investment in cryptocurrency: a fuzzy analytical framework. *Journal of Economic Studies*, 48(8), 1442-1459
- Sun, W., Dedahanov, A. T., Shin, H. Y., and Kim, K. S. (2019). Extending UTAUT theory to compare South Korean and Chinese institutional investors' investment decision behavior in Cambodia: A risk and asset model, *Symmetry*, 11(12), 1524
- Venkatesh, V., Morris, M. G., Davis, G. B., and Davis, F. D. (2003). User acceptance of information technology: Toward a unified view, *MIS quarterly*, 27(3), 425-478
- Venkatesh, V., Thong, J. Y., and Xu, X. (2012). Consumer acceptance and use of information technology: extending the unified theory of acceptance and use of technology, *MIS quarterly*, 36(1), 157-178

(1) Đối với cơ quan quản lý nhà nước

- Về quản lý, cơ quan nhà nước cần sửa đổi, bổ sung các khung pháp lý hiện hành, ban hành các khung quy định và pháp lý trong việc hỗ trợ các doanh nghiệp và nhà đầu tư.

- Về môi trường đầu tư, các cơ quan hữu quan cần xây dựng môi trường đầu tư minh bạch, lành mạnh để người dùng có niềm tin và động lực lựa chọn kênh đầu tư phù hợp.

- Về hạ tầng đầu tư, cơ quan quản lý ngành, lĩnh vực có thể thiết lập các cổng thông tin, ứng dụng để tạo ra nơi nhà đầu tư, doanh nghiệp trung gian và cơ quan quản lý có thể trao đổi, vừa đảm bảo quản lý vừa thúc đẩy hoạt động đầu tư.

(2) Đối với các doanh nghiệp giao dịch trung gian

- Doanh nghiệp trung gian trong lĩnh vực đầu tư cần gia tăng hiệu quả kỳ vọng thông qua các phương tiện truyền thông đại chúng, như: Internet, báo chí... để từ đó thu hút các nhà đầu tư.

- Các doanh nghiệp cần tăng cường ứng dụng công nghệ và chiến lược phù hợp trong quản lý và cung cấp dịch vụ như xây dựng chính sách bảo mật, hệ thống giám sát, chính sách khiếu nại...

(3) Đối với các nhà đầu tư

- Nhà đầu tư nên cập nhật thông tin từ các nguồn chính thống và tham khảo, tiếp thu có chọn lọc các kiến thức từ các cộng đồng đầu tư, chuyên gia hay những người xung quanh.

- Nhà đầu tư nên chọn tham gia những kênh đầu tư minh bạch về chính sách bảo mật và hợp pháp tại Việt Nam, cảnh giác, tránh bị tác động bởi những chiêu trò nhằm trục lợi, lừa đảo. □